

TÜRKÇE YAYIN VE AKADEMİK YÜKSELTME KRİTERLERİ

Fazıl Necdet ARDIÇ

Konuşmama başlamadan önce kısaca, akademik yaşamımda geçirdiğim aşamalardan bahsetmek istiyorum. 1989 yılında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olduktan sonra amacım uzmanlık sınavını kazanarak uzman hekim olmaktı. 1990 yılında İzmir Atatürk Eğitim Hastanesi'nde başladığım uzmanlık eğitimi süresince hocalarımın teşviki ile birçok çalışmada yer aldım. Bulduğum şehrin ve çalıştığım kliniğin bazı özellikleri nedeniyle akademik hayatla tanıştım. Meslek hayatımı akademik alanda sürdürme kararından sonra 1995 yılında o yıllarda yeni kurulmuş olan Pamukkale Üniversitesinde göreve başladım. 1998 yılında 1 yıl süreyle ABD'de konuk öğretim üyesi sıfatıyla bulundum. Halen Pamukkale Üniversitesi'nin rektörlüğünü yapıyorum.

Yaşadığım bu süreç ülkemizdeki bilimsel yayın anlayışındaki değişim sürecine denk geldi ve bütün davranış değişikliklerini bizzat yaşadım. Ben uzmanlık eğitimine başladığımda birtek klinik şefimiz doçentlik ünvanını almışken, şimdi ben hariç o klinikten 3 profesör, 1 doçent yetişmiş bulunmaktadır. Bu konuşmada gözlemlediklerimi belli zaman dilimlerine bölerek sizlerle paylaşmak istiyorum. Söyleyeceklerim genellikle Kulak Burun Boğaz alanındaki izlenimlerimden elde edilmiştir.

1985-1990: Yayın yapmak lazım

Bu dönemi ben bizzat yaşamadım. Dönem hakkındaki izlenimlerim tamamen incelediğim dosyalardan kaynaklanmaktadır. Bu dönem akademisyenlerin ve akademisyen adaylarının yayın yapması gerektiğinin anlaşıldığı ve sık sık Türkçe makalelerin yazıldığı bir dönemi oluşturmaktadır. Dönemin ana özellikleri

- 1-Yayınlara çoğu Türkçedir.
- 2-Kullanılan dilin içine birçok yabancı kelime karışmıştır.(Fransızca, İngilizce)
- 3-Kaynak taramaları ciltli indekslerden yapılır.
- 4-Kaynaklar, genellikle çevre üniversitelerin kütüphanelerine gelen dergiler, kişisel koleksiyonlar veya temel kitaplardır.
- 5-Referans gösterme belli kurallara tam olarak bağlanmamıştır.
- 6-Çeviri makaleler yayın sayılmaktadır.
- 7-Genellikle kurumsal dergilerde yayınlar yapılmaktadır.(Üniversite, hastane...)
- 8-Yayın başlıkları arasında sık sık "Şu alanda tecrübemiz", "Kiniğimizde bu hastalıklar" ya da "..... hastaları" gibi genel başlıklara rastlanmaktadır.
- 9-Kongre bildirileri çok önem taşımaktadır

1990-1995: Çok yayın yapmak lazım, yurt dışı yayında olmalı

Bu dönem yavaş yavaş yayın tekniğinin oturduğu ve rekabetin arttığı bir dönemdir.

- 1-Medline taramaları artık CD'lerden yapılabilmektedir.
- 2-Ulakbim'e giderek yayın çıkartma gibi bir ritüel oluşmuştur.

Prof.Dr.Fazıl Necdet ARDIÇ
Pamukkale Üniversitesi Rektörü
fnardic@pau.edu.tr

- 3-Makalelerdeki gereç yöntem kısımları hala sağlıklı olmamakla beraber, yavaş yavaş oturmaya başlamıştır.
- 4-İstatistik yöntemler devreye girmiş, istatistikçiler aranan insanlar olmuşlardır.
- 5-Hayvan deneyleri yapılmaya başlanmış fakat henüz etik ilkeler oturmamıştır.
- 6-Hırslı gençlerin devreye girmesiyle, artık uçan kuşa bile bundan ne yayın yapılır gözüyle bakılmaya başlanmıştır.
- 7-Uluslararası kaynaklara ulaşımın artması ile karşılaştırma olanağı doğmuş, ve “yurtdışı yayın olabilecek yayın” deyimi ortaya çıkmıştır.
- 8-TUS sınavının getirdiği rekabetçi ortamla daha iyi gençlerin kliniklere gelmesi, Tubitak’ın yurtdışı yayınlara teşvik programını başlatması, bu yayınların ingilizceye çevrilip uluslararası dergilere gönderilmesine yol açmıştır.
- 9-Böylece hem içerde hem dışarda yayınlanmış makaleler ortaya çıkmıştır.
- 10-Bu dönem aynı zamanda branş dergilerinin öne çıktığı, kurum dergilerinin zayıfladığı dönemdir.

Bu dönemde çalışma arkadaşım Cüneyt Orhan Kara ile birlikte Türk KBB indeksini hazırladık(1). Amacımız yayın yaparken ülkemizde o konuda daha önce yapılmış çalışmalara ulaşılmasını sağlamaktı. Daha sonra da bu dönemde KBB ihtisas dergilerinde yayınlanan yayınların bir analizini yaptık(2).

1995-2000: Mutlaka yurtdışı yayın

Bu dönem akademisyenlerin artık rahatça yayın yapıp, uluslararası sisteme yöneldikleri dönemdir.

- 1-Artık gereç ve yöntem oturmuştur.
 - 2-SPSS ile birlikte istatistik sadece istatistikçilerin tekelinden çıkmıştır.
 - 3-Medline internet üzerinden ulaşılabilir olmuş, ama hala tam metin makalelere ulaşmak zordur.
 - 4-Birçok yerde etik kurullar kurulmasını tamamlamış ve çalışmaya başlamıştır.
 - 5-Genç neslin gerek kongrelerde gerekse bizzat giderek yabancı meslektaşları ile temas kurması önemli bir şart haline gelmiştir. Bu yüzden yurtdışı yayına verilen önem artmıştır.
 - 6-Artık bütün enerji yurtdışı yayına yönlendirilmiştir. Ama yine de kıdemli öğretim üyelerinin teşviki ile yurtiçi dergilerde de yayın yapılmaktadır.
 - 7-Kongre sayıları çok artmış, sunulan bildiri sayıları da buna paralel artmıştır. Fakat bildirilerdeki kalite düşmüştür.
 - 8-Bildiri tartışma kültürü gerilemiştir. Daha çok konferans sistemine geçilmiştir.
- Bu dönemde KBB bilim dalının uluslararası bilime Türkiye’den yaptığı katkıyı inceleyen bir çalışma yaptık(3).

2000-2005: Türkçe yayına gerek yok

Bu dönem Türkçe yayın isteğinin iyice azaldığı ulusal dergilerin çok zorlandığı dönemdir.

- 1-YÖK’ün koyduğu kriterlerin de etkisiyle Türkçe yayın yapmanın hiç cazibesi kalmamıştır.
- 2-İnsanlar birbirleri ile “Kaç yurtdışı yayının var” diyalogları yapmaya başlamışlardır.
- 3-Kurumlar dahi yapılan yurtdışı yayınlara göre sıralanmaya başlamıştır.
- 4-İnternet üzerinden medline ve daha sonra SCI devreye girmesiyle herkes ölçülebilir hale gelmiştir.
- 5-ANKOS’un kurulması ile birçok üniversite kütüphanesi online olarak veritabanlarına bağlanmıştır.

6-Türkçe'nin bilim dili olarak kullanılmasıyla ilgili kaygılar doğmaktadır.

7-Öncelikle temel kitapların çevrilmesi uğraşları verilmiş, daha sonra da Türkçe tıp kitapları ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bu dönemde Sayın Prof. Dr Cengiz Yakıncı'nın teşviki ile KBB terimleri sözlüğünü hazırladım(4). Daha sonra özel istek üzerine Kulak alanında bir yazım klavuzu hazırladım(5).

2005- :Ne olacak bu Türkçe'nin hali

Bu dönemde ulusal dille yapılan yayının önemi kavranmaya başlanmıştır.

1-Türkçe yayınların kalitesini artırma çabaları başlamıştır.

2-Türkçe deyimlerin düzenlenmesi çalışmaları devam etmektedir.

3-Uluslararası yayıncılık ve indeksleme faaliyetlerinin oluşturduğu ekonomi, bilimin önünde bir engel oluşturmaya başlamıştır.

4-Ücretsiz dergiler ve indeksler dünyada duyulmaya başlamıştır.

5-Ülkemizde de dergiler maliyet baskısına dayanmakta zorluk çekmektedir.

6-1990'lı yıllarda başlayan bu sarmalda sosyal bilimler ezilmeye başlamıştır.

7-Yapılan yayınların kalitesi gündeme gelmiş, atıf sayıları, h-faktör gibi tartışmalar doğmuştur.

8-Yapılan yayınların ülkemize faydası sorgulanmaya başlamıştır.

Bu dönemde atama yükselme kriterleri ile ilgili çalışmaları yönlendirerek, Türkiye'de ilk defa alanlara göre farklı(Türkçe yayınları da içeren) kriterlerin kullanılmasını sağladım(6).

Sonuç

Bu değişim döneminin her aşamasını yaşamış bir akademisyen ve son dönemde bir bölge üniversitesinin gelişimini planlayan bir yönetici olarak benim çıkardığım sonuçlar şunlardır:

1-1985-1995 dönemi Türk dergiciliğinde hakemlik müessesinin işlemediği veya bilinmediği veya kötüye kullanıldığı dönemdir. Akademisyenlerin yayın sayısındaki artış kalite ve nesnellik tartışmalarını gündeme getirmiş ve kurtuluş uluslararası yayınların ön plana çıkarılmasında bulunmuştur.

2-Bunun getirdiği birinci olumsuz sonuç ulusal yayıncılığın dolayısıyla Türkçe'nin komaya girmesi olmuştur.

3-İkinci olumsuz sonuç ise akademisyenleri değerlendirirken yayın odaklı düşünme tarzı olmuştur. Ülkenin değerli beyinlerinin amaç olarak yayını ön plana almasına ve sorunların çözümünü sağlayacak projelerden uzaklanmasına yol açmıştır. Üstelik uluslararası yayınların ön plana çıkarılması ile ülkenin sorunlarının değil genel bilim dalının sorunlarının hedeflenmesine, geçmiş ve geleceği olmayan birçok çalışmanın yapılmasına yol açılmıştır.

4-Bu dönemin getirdiği en önemli olumlu katkı, çalışmalarda artık gereç, yöntem, istatistik, etik, kaynak gösterme, yabancı dil gibi problemlerin ortadan kalkmasıdır.

Öneriler:

1-Deyimlerin Türkçe'leştirilmesi ve bunların kullanılmasıyla ilgili çalışmalar hızlandırılmalıdır.

2-Türk dilinde dergi yayıncılığı için ulusal bir kuruluş (Tübitak) öncülüğünde bir internet portalı kurulmalı, bütün bağımsız dergiler bu portala yönlendirilmeli, burada bağımsızlıklarını devam ettirirken, hakemlik ve indeksleme süreçleri garanti altına alınmalı, maliyet baskıları ortadan kaldırılmalıdır.

3-Bu portala erişim ve kullanım ücretsiz olmalı ve dünyadaki serbest yayıncılık anlayışına öncülük etmelidir.

4-Bu portalda yapılan yayınlar YÖK tarafından atama yükseltme kriterleri içinde

değerlendirilmelidir.

5-Atama yükseltme kriterlerinde yayından çok başlanmış ve bitirilmiş projeler ön plana çıkarılmalı. Projelerin etki faktörleri gözönüne alınmalıdır.

Kaynaklar:

1-Ardıç FN, Kara CO eds. *Türk Otolarengoloji ve Baş-Boyun Cerrahisi İndeks 1990-94 & Araştırmada ilk adım.* Bilal Ofset, Denizli, 1995.

2-Ardıç FN, Kara CO, Topuz B, Bayramoğlu İ, Özüer MZ. *Kulak Burun Boğaz dergilerinde yayınlanan makalelerin son 5 yıllık analizi. Kulak Burun Boğaz ve Baş-Boyun Cerrahisi Dergisi, 1995, 3:276-280.*

3-Ardıç FN, Bayramoğlu İ, Kara CO, Topuz B. *Kulak Burun Boğaz Bilim Dalının Türkiye'nin Uluslararası Araştırma Potansiyeline Katkısı. Rapor. 1996.*

4-Ardıç FN, Kara CO. *"Kulak Burun Boğaz Terimleri Sözlüğü" Sendrom -2003, Cilt 1, 9.*

5-Ardıç FN. *Kulak Terimleri. 3.Koklear İmplantasyon, Otoloji-Nörotoloji, Odyoloji Kongresi, Ankara, 2005.*

6-Pamukkale Üniversitesi Atama Yükseltme Kriterleri. www.pamukkale.edu.tr.